

Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy

OBYDLÍ PRO BYTOST

autor BP: Tereza Jouzová
ročník: 3. ročník
program: Specializace v pedagogice
obor: Český jazyk výtvarná výchova
typ studia: bakalářské, prezenční
vedoucí BP: Sedlák Michal, Mgr.A.
konzultant: Tatarová Lucie, Mgr.A.
dokončeno: červen 2009

Posudek k bakalářské práci

Název: Obydlí pro bytost

Autorka: Tereza Jouzová

Obor studia: Specializace v pedagogice Čj- Vv

Typ studia: Bakalářské, prezenční

Vedoucí práce: Mgr.A Michal Sedlák

Bakalářská práce studentky Terezy Jouzové se zabývá tématem na první pohled velice širokým, inspirativním a nabízejícím nespočetné způsoby pojetí. Takové téma může leckdy zpočátku působit velice přitažlivě a student se v něm může též ztratit. Toto nebezpečí si autorka včas uvědomila a před započítím samotné práce se zaměřila na zúžení tématu jehož výsledkem je velmi osobité pojetí. Práce se napsána jakoby jedním dechem, autorčiny myšlenky a postřehy se prolínají v dialogu s úryvky od Karla Čapka.

Proces vznikání výtvarné části práce je zajímavě popsán a doplněn několika fotografiemi v textu. Přílohu práce mají tvořit fotografie a CD, ty jsem marně hledala. Zmíněné fotografie nejsou dostačující k posouzení kvality výtvarné části práce.

Co se týče grafické úpravy práce, oceňuji originální volbu barvy obalu. Za nešťastné považuji zarovnání text do bloku. Zvláště v některých částech textu tato úprava působí přímo rušivě (str. 19 - 20). Též str. 8 má chybu v úpravě. Další typografickou chybou jsou jednoznačková slova na konci řádků.

V didaktické části práce autorka navrhuje dva výtvarné úkoly. Prvním je modelování výrazu tváře poslepu, druhý je podobný v malbě. Oba úkoly považuji za velice zajímavé a zasluhující si další rozpracování a ověření, mou obavou je jejich vysoká výtvarná náročnost. Samotnou by mne zajímaly výsledky. Modelování tváře poslepu je úkol nelehký a taktéž malba i když jen dvěma barvami. Podle mého názoru by byla vhodnější kresba.

Otázky k obhajobě:

Otázky k obhajobě se jistě budou týkat výtvarné části práce, kterou momentálně nemám k dispozici.

V kapitole obsahující další nápady a inspirace na str. 31 - Skoro již zoufalé hledání. Našla by jste umělkyně, které takovéto experimenty již realizovaly?

Podle mého názoru bakalářská práce Terezy Jouzové splňuje zadání a doporučuji ji k obhajobě.

Návrh klasifikace: výborně

V Praze dne 20.8.2009

Mgr.A Lucie Tatarová

Oponentsky posudek pro Terezu Jouzovou k bakalářské práci „OBYDLÍ PRO BYTOST.“

Tereza Jouzová se ve své bakalářské práci zabývá velice osobním tématem vztahů v rodině, konkrétně řeší problém opouštění rodinného hnízda a zralosti jedince pro tento krok. Vychází z vlastních zkušeností a snaží se upřímně nalézt cestu k vyjádření myšlenky po stránce teoretické i výtvarné.

Celková konstrukce práce je přehledně členěna, některé kapitoly mají záhadný název, jehož smysl se objeví až po přečtení. Tereza má potřebu vyjádřit se určitým symbolickým způsobem, ale vlastní ujišťování o správném směru cesty působí poněkud nejisté (rituál). Textově nejhodnotnější je asi první polovina práce, kdy studentka poctivě hledá motivy spojené se subjektivním pojetím tématu. Vychází z empirických zkušeností, které prokládá citacemi od K. Čapka, jež jsou určitým vodícím momentem tématu. Citace jsou však užívané až příliš hojně v nepoměrné délce na úkor vlastních vstupů a komentářů, které i místy chybí (str. 22).

Tereza Jouzová se v textu vždy dotkne něčeho závažného, co skrývá hloubku a ihned spěchá dále k jiné myšlence, která přibližuje zaměření její práce. Tento rys se projevuje i v dalších nápadech, které zařazuje za svůj výtvarný projekt. Jsou to většinou velmi zajímavé myšlenky, které ale mají určitou nedomykavost v konceptu. V práci se také objevuje Platónova jeskyně a příměr nemožnosti důkladného poznání svých předků, přičemž hru stínů posluchačka vtípně používá ve svém výtvarném projektu.

Výtvarnou část asi nejlépe charakterizuje tato věta z textu: „Ptáci kořeny nemají, rostliny nemohou létat.“ Fotografie jako pokus vylétnout z hnízda a přitom být svázána kořeny na promítaném pozadí např. rodinného rodokmenu dobře vystihuje původní myšlenku.

Koncept díla však stojí na půli cesty mezi autentičností a alegorií. Užití filmových pásků vyznívá jako snaha za každou cenu racionálně odůvodnit jejich přítomnost v díle. Nedá se však Tereze upřít výtvarná výzbroj, jen je potřeba, aby se naučila ji občas správně používat. V didaktické části vhodně využívá propojení s celkovým tématem užitím úkolů zaměřených např. na haptiku, na modelování se zavřenými očima. Osvěžujícím momentem je uvedení úkolu v rámci předmětu Orbis Pictus v galerii Rudolfinum.

Celková úroveň práce je poměrně vysoká, nicméně tuto úroveň snižuje fakt, že je znát, že byla napsána ve velkém spěchu. Projevuje se to mimo jiné překlepy, prázdnými stránkami, grafickou nepřehledností citací a vlastního textu.

Navrhované hodnocení: velmi dobře - výborně (dle obhajoby)

PROHLÁŠENÍ O SAMOSTATNOSTI VYPRACOVÁNÍ BP

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Uvedla jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.“

V Praze dne: H C . I P ^

Podpis:

Poděkování

Za věnovaný čas a podnětné konzultace děkuji vedoucímu práce, MgA. Sedlákovi a konzultantce, MgA. Tatarové, za podporu a trpělivost, některé materiály a potřebné pomůcky, děkuji rodičům a rodině, Kristýně Kuthanové, Miroslavu Velšovi a kinu Aero, Prokopovi, Ivošovi, za fotografický záznam Kláře Syrůčkové.

Anotace

Práce se zabývá vztahem obydlí pro bytost v kontextu rodiny a rodinných vztahů. Řeší problém opouštění rodinného hnízda, zralosti jedince pro tento krok. Dotýká se tak noetiky Karla Čapka, který poukazuje na potřebu neustálého poznávání sebe i druhých. Tato neustálá sebereflexe má podle autorky velký vliv na dozrávání jedince, potažmo na jeho připravenost pro vybudování vlastního obydlí. Obydlí je zde stavěno do souvislosti s bytím. Užité myšlenky aplikuje na své pojetí výtvarného řešení dané problematiky.

Klíčová slova

Obydlí, bytost, domov, hnízdo, pokrevní pouto, noetika, sebereflexe, dospělost

Summary

This work is concerned with relationship for the creature in the context of the family and the family relationships. It solves the theme of leaving the family behind and the maturity of the person for this step. It handles the philosophy dealt by Karel Čapek. He is showing the necessity of the incessant getting to know my own personality or the personality of the other people. This continual self-response has big influence for the maturity of the person. And for his preparedness for the building his own home. The home is presented in the context of being. These ideas are used in the artistic project

Keywords

The home, the personality, neff, consanguineous handcuffs, self-responsibility, adulthood

Obsah

Úvod.....	6
1. Ideové podloží, inspirace, přemýšlení nad tématem.....	7
1.1.1. Možnosti tématu a první nápady.....	7
1. 1.2. Obydlí pro bytost nemusí tvořit čtyři stěny a střecha.....	8
1.1.3. Výlet; výlet z rodinného hnízda.....	11
1. 1.4. Krev není voda.....	13
1. 1.5. Malé odběhnutí k vodě a myšlenice, abychom se zas mohli vrátit ke krvi.....	15
1. 2. Stíny našich životů.....	19
2. Stavba mého obydlí pro bytost.....	25
2. 1. 1. Materiálové řešení, postup.....	25
2. 1. 2. Další nápady a inspirace.....	29
2. 1. 3. Hledání obydlí už vlastně kdekoliv.....	29
3. Využití tématu ve škole.....	32
3. 1. 1. Důležitost mezipředmětové spolupráce.....	32
3. 1. 2. Pokrevní pouta.....	34
3. 1. 3. Didaktická řada Já, má tvář a mé okolí.....	36

ÚVOD

Tato práce fakticky obsahuje tři hlavní části. V první se budu zabývat výtvarným řešením dané problematiky. Popíši svou motivaci k tvorbě, inspiraci a ideové podloží, materiálové řešení, postup, nápady na jiná řešení, na konci zhodnotím svůj přístup. Z logických důvodů formálně propojím druhou část, umělecký kontext, a třetí část, didaktické řešení. I studentům budu přeci v hodinách výtvarné výchovy představovat umělecké autority v rámci uměleckohistorického přehledu. K jednotlivým umělcům tedy zařadím i přípravy pro realizaci některých úkolů, které jsem původně zamýšlela uvést na závěr všechny pohromadě. Zvolené řešení mi však připadá přirozenější a méně mechanické.

Vzhledem ke skutečnosti, že jsem ve třetím ročníku, že jsme tedy neměli mnoho příležitostí praktikovat své nápady přímo s dětmi, nebudou jednotlivé úkoly vyzkoušeny přímo v kolektivu studentů. Tuto práci plánuji v nejbližší budoucnosti v praxi ověřit, zhodnotit, popřípadě rozvinout. To však ani zdaleka neznamená, že bych jako svou bakalářskou práci předkládala „pouhou“ přípravu pro několik hodin výtvarné výchovy. Jde o jakési prozkoumání možností tématu a hlubší úvahu nad rozpracováním jedné z těchto možností.

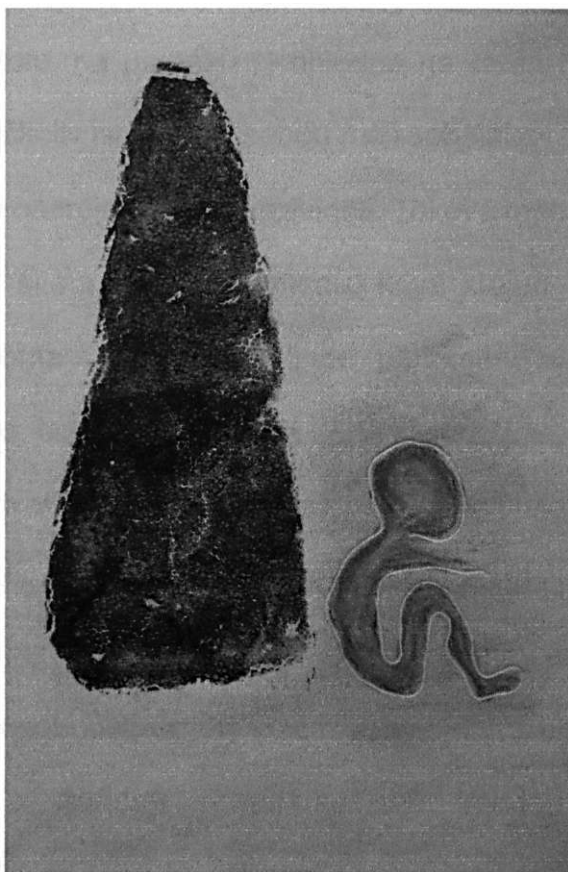
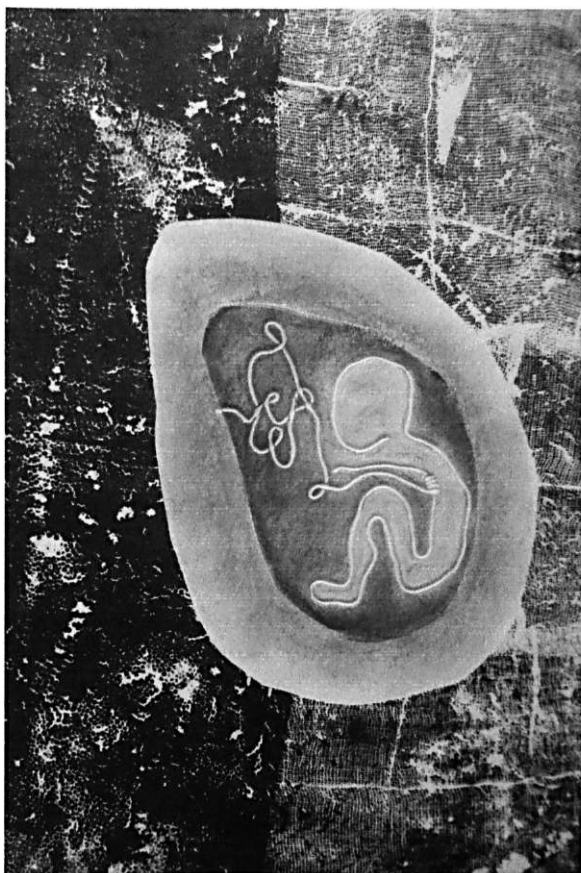
1. Ideové podloží, inspirace, přemýšlení nad tématem

1.1.1. Možnosti tématu a první nápady

Čím více jsem o tématu Obydlí pro bytost přemýšlela, tím spíše jsem si uvědomovala, že se musím odpoutat od prvních nápadů, které si, přes všechny snahy, z onoho názvu braly spíše první část, totiž obydlí. I těmto prvním nápadům ve své práci dám něco prostoru, protože považuji za podstatné řešit téma komplexně, dotknout se více oblastí, které se k tématu vztahují. (Vzhledem k pedagogickému zaměření svého studia si totiž musím uvědomovat mnohost a různorodost světa, ve kterém se budeme se studenty seznamovat s jeho zákonitostmi a jevy.)

Řešila jsem místo, prostor, vzpomínky, osobní vazby, bezdomovectví, rodinné vztahy... Stále jsem však nemohla nalézt onu jednotu, které bych se už nechtěla pustit. Tu jsem našla až na hřbitově. Nejde o nemístný žert, až návštěva místa, kde jsou pohřbení mí předkové, mi velmi pomohla a skutečně zde mi začaly mé dosavadní nápady dávat dohromady smysl, již se tu rýsovalo nosnější téma, nikoliv pouhá pofidérní hříčka. (Ačkoliv kvalitních hříček si velmi vážím, protože zastávám názor, že i za drobnější hříčkou se mnohdy skrývá leccos podstatného.)

1.1.2. Obydlí pro bytost nemusí tvořit čtyři stěny a střecha

Jouzová Tereza; Obydlí pro bytost; tisk, slepotisk, kombinovaná technika

At' se člověk stěhuje kamkoliv, vždy si s sebou nese něco z minulosti¹. At' už té nejbližší, nebo té vzdálené, o níž málo ví a je si jejího působení na současnost sotva

¹ Vzpomeňme na vývojovou psychologii, konkrétně na základní třídy činitelů ovlivňujících vývoj člověka, tedy biologické vlivy jako genotyp nebo podmínky nitroděložního vývoje, a vlivy vnějšího prostředí, konkrétně sociální okolí jedince, charakter prostředí a zpětné reakce okolí na jedincovo chování, (zdroj: přednášky ze střední i vysoké školy, http://psychologie.nazory.cz/vyvojova_psychologie.htm)

vědom. Může jít o potřebu budovat obydlí či biologický pud rozmnožování. Některé vlivy minulosti jsou charakteru osobního. Vzpomeneme si, jak si náš pradědeček, když jsme byli malí, sedl vpozdvečer ke stolu, na prkénku si úhledně na čtverečky nakrájel nějakou uzeninu a chleba, a my, ačkoliv jsme před sebou měli sebelákavější pochoutku, pradědečkovi jsme ten obřadně nakrájený chleba záviděli. Takové mohou být asociace spojené s domovem. Vždy si na dědu vzpomenu, když krájím na prkénku cokoliv jedlého. Ať už to krájím doma nebo kdekoliv jinde, připomenu si tu atmosféru, v kamnech praskalo hořící dřevo, babičky povídaly a děda si soustředěně a slavnostně krájel to své. I takové detaily tvoří jednotlivé snítky, z nichž je vypleteno hnízdo domova. Domov není dům, netvoří jej tedy ani zdaleka jen 4 stěny a střecha. Jsou to lidé. Živé bytosti. A jejich místo v našem životě. Nejen obydlí se buduje, i člověk si buduje svou vlastní budoucnost², osobnost, vztahy kolem sebe...

Ať se přestěhuji kamkoliv, ať si zařídím obydlí luxusně, moderně, výstředně...vždy pro mě asi bude nejdůležitější, aby obydlí bylo obyvatelné. Abych tam já jako bytost mohla být, přebývat a nikoliv pouze přežívat. Aby mi tam bylo dobře a útulně. Ačkoliv k tomu, abych vybudovala útulné prostředí potřebuji bezpochyby nějaké vybavení, popřípadě jistý finanční obnos, to nejdůležitější však není charakteru materiálního. Pro vybudování útulného obydlí je potřeba dát něco ze sebe. A to něco jsem musela někde vzít, vstřebat. Tím něčím myslím umění z obydlí utvořit domov. To je, řekla bych, pro bytost věc vcelku důležitá. A tuto schopnost v nás mohli vypěstovat rodiče, prarodiče, v nich jejich předkové a tak dál a dál až do hluboké a těžko představitelné minulosti. Jsou samozřejmě lidé, kteří mají potřebu se vůči rodičům vymezovat. V každém z nás je určitá míra vzdoru, která se projeví již

² všimněme si společného slovního základu užitých slov budu, budovat, budova, budoucnost...Když člověk buduje, myslí při tom na budoucnost, na zachování sebe, potažmo rodu.

v nějakých třech letech, kdy na vše říkáme to protivné „ne“ a „nene“. V pubertě si s námi rodiče také užijí. Některé děti bohémů nesnášejí volnomyšlenkářství svých rodičů a volnost, která je jim dána (a jinými dětmi záviděna), vnímají jako nezájem a nedostatečnou péči. Snaží se tedy později svým dětem tento nedostatek nedopřát. Jejich děti si pak mnohdy nařikají na přehnanou péči a nedostatek prostoru, sympatizují se zábavnou babičkou a své rodiče mají za konzervativní „suchary“. I to je však vliv rodičů. Nejen přijímání, ale též odmítání toho, co nám rodiče dávají nás formuje a ovlivňuje nás, potažmo náš přístup k budování domova.

1.1.3. Výlet; výlet z rodinného hnízda

„Dítě žije naplno, nebere své dětství, svůj přítomný okamžik jako něco dočasného a přechodného; a je doma, to jest, je důležitou osobou, která vyplňuje své místo, jež mu náleží právem vlastnickým. A jednoho dne odstěhují venkovského kloučka na školy do města. Osm let mezi cizími lidmi, tak by se to mohlo nazvat; neboť tady už nebude doma, bude cizím človíčkem a nikdy nebude mít jistotný pocit, že sem náleží. Bude se cítit hrozně nedůležitý mezi těmi cizími lidmi, bude se mu pořád připomínat, že ještě nic není; škola i cizí okolí v něm budou pěstovat pocit pokořené malosti, přkrčenosti a méněcennosti, pocit, který bude překonávat dřičstvím nebo - v některých případech a až později - zuřivým odbojem proti kantorům a školácké kázní.³

SS" **GÖE i M-SHi**
« i küh ist i
Testimonium natiuitatis et baptismi. "
SZ) ŠTES J 5
Tag, Monat, Jahr
Dan, miife a rok
_JjĚL \\zJsdíl*£
ISff.
DltruTP.Č. tf. w.: 3 : I, 10j11..*.
eLttí j\\UÍ.*, a
Matka
tUlar
(Uut Nebok - dit matky) V. / ' X F
z i ^ L - ^ k . - V - a L x / v
•IX7. ti JÍ-iLJÍ*. t
Pfarr-Dakunalamt jg
Famii-otkanský úřad d. ĪZ & d * « 'v,
ftfe.-Marin—« t*:

Z hlediska vývojové psychologie jsou dvě potřeby, které se ve vývoji neustále střídají. Potřebujeme jistotu a bezpečí na straně jedné, zároveň však toužíme po změně. První z uvedených potřeb slouží k brždění vývoje jedince v době, kdy na další změny ještě není dostatečně vyzrálý. Jistota a bezpečí chrání jedince před zátěží, na kterou zatím není připraven a neunesl by ji. Po určité době však začne převládat potřeba změny, což značí, že se jeho stav stabilizoval a je tedy připraven

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s. 12

k dalšímu vývoji. Jistota a bezpečí rodiny je tedy z počátku nezbytnou ochranou novorozeného jedince. Později by se však, pokud se tedy vyvíjí přirozeně, měl chtít osamostatňovat, což by však nemělo vztah s rodinou narušit, naopak by mělo do tohoto vztahu vnést novou, vítanou dimenzi, uvolnit případné drobné napětí. Pokud syn žije s maminkou ještě ve svých 40 letech a nechá si od ní k snídani vařit „kakaíčko“, něco nejspíš není v pořádku, nedokázal se nejspíš s tímto vztahem dostatečně zdravě vypořádat, byl příliš pohodlný opustit „mamahotel“, osamostatnit se, postavit se na vlastní nohy. Není nic zlého na tom, když například manželé žijí ve dvougeneračním domě s rodiči jednoho z nich nebo bydlí v bytě v sousedství. Nese to s sebou mnohé výhody, ale i mnohá úskalí. Je totiž třeba, aby i na takový stav byl již člověk zralý, uvědomoval si změnu role i přes bezprostřední blízkost rodičů, kteří vždy nějak budou, ať již úmyslně či nikoliv, svádět k tomu, aby se jedinec stále cítil jako jejich malé děčko. Vznikají pak zvláštní vztahy mezi ženou a matkou dotyčného či manželem a otcem dotyčné, což následně může být příčinou partnerských potíží a oba nezralí partneři se každý zvlášť mohou opět vrátit do svých „mamahotelů“. Jsou lidé, kteří ať mají děti, kolik chtějí, nikdy nedospějí do fáze, ve které by se vyrovnali se svou novou rolí, byli by schopni nejen založit, ale také udržet a živit vlastní rodinu, chovali se zodpovědně a vůbec by dospěli stavu psychosociální dospělosti.

I to je téma, kterého jsem se ve svém výletu z hnízda chtěla dotknout. Můžeme si totiž pohrát se slovem výlet a uvědomit si, že není výlet jako výlet. Tedy že když si člověk vyrazí na kratší výlet a ví, že se může z výletu opět bez problémů vrátit, nezmokli jsme, už jsme tu, jde o poněkud jiný případ, než když z hnízda vylétáme, vědouc, že se sem již nikdy nevrátíme v takové roli, ve které jsme je opouštěli. To je případ mnohých předčasně „dospělých“ dětí, které se pokoušely

dokázat si svou vyspělost, nechali si například od rodičů koupit byt, mysleli si, že se budou ženit, našli si nějakou práci, ale stále byli finančně i emočně příliš závislí na rodičích, na jídlo chodili k nim, nebyli schopni uvědomit si tíhu své odpovědnosti, a tak se vrhali do odvážných projektů, na které neměli, takže pak volali: „mami, pomoz, tati, zaplat'...". Byly takové osoby, jsou, a jistě ještě budou. Jde totiž o věčný boj a člověk je rád, když nemá přílišnou odpovědnost, když tíha vlastního bytí, ale i bytí nám blízkých není jen na našich bedrech. Jde o řádky, které sice píše z jakéhosi nadhledu autorského vševědoucího vypravěče. Nejenže si při jejich psaní vzpomínám na některé známé či přátele, příbuzné nebo sousedy. Cítím, že se tento pro můj život tak podstatný moment stále naléhavěji blíží a já se na něj snažím být připravená. Výtvarnou částí jsem tedy chtěla vykonat jakýsi rituál, který by mě na tento akt psychicky připravil. Myslím si, že by se v naší společnosti mělo podporovat zakotvení tradic a rituálů do našeho života. Ne každý se rozhodne studovat, aby mohl být imatrikulován, ne každý je věřící, aby se pravidelně modlil a jednou za čas šel ke zpovědi. Já nejsem jednoznačným vyznavačem žádného náboženství. Myslím si však, že nejsem sama, kdo potřebuje ke svému životu nějaký rituál, ať již iniciační či oslavný a završující. Běžný, profánní život zkrátka potřebujeme zpestřit nějakým tím sakrálním kořením.

1.1.4. Krev není voda

„V tu chvíli si připomeneme to nebo ono, co jsme těm odešlým chtěli říci a co jsme jim neřekli, nač jsme se jich mínili zeptat a neptali jsme se; nebo si vzpomene,

*jaký kdo byl, a vracíme se k tomu, co kdo z nich řekl a jak na nás pohleděl. Ruce složit v klín a ještě pár chvil myslet na ty, kteří tu už nejsou.*⁴

I vzhledem k tomu, že jsem poslední dobou širší rodině nevěnovala tolik času, kolik by si zasloužila, připadá mi správné využít tuto práci mimo jiné k tomu, abych se dověděla něco o nich. O mých příbuzných, předcích, abych si konečně udělala pořádek i v příslušnících mého příbuzenstva a přízně, protože i oni byli ovlivněni mými předky, na mnoho zajímavého tedy jejich prostřednictvím mohu přijít také u sebe. *„Abychom poznali některé za zásad šťastného a zdravého duševního života, musíme najít cestu k sobě i cestu k druhým. Obě se prolínají vzájemně.*⁵” Pro ilustraci této myšlenky se mi náramně hodí několik úryvků z Čapkovy noetické knihy *Obyčejný život*. Tato kniha bude moji práci literárně doprovázet.

„Byly ve mně věci, o kterých jsem věděl, tohle je tatínek, a jiné, ze kterých jsem cítil, toto je maminka. Ale v tatínkovi a mamince žili zase jejich otcové a matky, které jsem skoro neznal; jenom jednoho dědečka, který prý býval veliký divous, samé ženské a kumpáni, a jednu babičku, ženu svatou a pobožnou. Snad i oni jsou něčím přítomni ve mně a někdo v tom zástupu má jejich rysy. Snad to množství, které je v nás, jsou naši předkové do bůhvíkolikátého kolene. Ten romantik, to vím, to byla maminka, ale ten žebrák u chrámových dveří, to mohla být ta pobožná babička, a ten

⁴ ČAPEK, K.: *Hordubal; Povětroň ; Obyčejný život*. Praha : Československý spisovatel, 1985, S. 59

⁵ Pondělíček, Ivo: *Cesty k sobě i k druhým*, Praha: Mladá fronta, 1981

hrdina třeba nějaký praděd, dobrý piják a rváč, kdopak ví. Je mi teď líto, že nevím nic bližšího o svých předcích; kdybych aspoň věděl, čím bývali a koho si brali, - i z toho by se mohlo ledacos poznat. Třeba každý z nás je součet lidí, jenž narůstá z pokolení do pokolení. A třeba už je nám úzko z toho nekonečného rozrůznění; proto mu chceme uniknout a přijímáme nějaké davové já, které by nás zjednodušilo.⁶"

Pro to, abych sama mohla jednou založit svůj vlastní domov, sice přímo nepotřebuji vědět, jak se jmenovali mí předkové, kteří žili na začátku 19. století. Nejsem Hobit, abych se učila nazpaměť jejich data narození a skrz naskrz probírala, kdo je čí tetička ze šestého kolene. Lidé jsou ale smrtelní a paměť rodu nám může mnohé říci. Jsou historiky, které vrhnou zcela jiné světlo na některé lékařské výsledky. Nemoci, které prodělali naši předkové, mohly ovlivnit naši krev natolik, že proti té které nemoci máme více protilátek než jiní. Toto samozřejmě funguje i naopak. Krev není voda. A že i voda má zvláštní vlastnosti, které si málokdy uvědomujeme, staví krev do ještě zajímavějších poloh.

1.1.5. Malé odběhnutí k vodě a myšlenky, abychom se zas mohli vrátit ke krvi

Nejenže voda je nutná pro existenci všech životních forem, pro vznik a vývoj života, je podstatnou součástí těl organismů, důležitým článkem v procesu udržování a stability klimatu, erozními vlivy nezanedbatelně působí na utváření povrchu naší

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s.

planety. Navíc však jistý Dr. Masaru Emoto prováděl zkoušky a pokusy v souvislosti s dopadem negativních a pozitivních slov na vodu, vlivem hudby, obrázků, písmen nebo textů nebo silou různých druhů modlitby. Výsledky jeho pokusů prý dokazují, že hudba, slova, myšlenky nebo modlitby mají vliv na strukturu vodního krystalu, což naznačuje, že skutečně ovlivňují naši hmotnou realitu a voda je schopná podržet i přenášet informace.

Nakolik jsou tyto informace důvěryhodné⁷, je sice otázka k zamyšlení, její řešení necht' je předmětem zkoumání někoho jiného. Já tomu nějak věřím, že myšlenka má větší sílu, než si běžně uvědomujeme, a že myšlenka s hmotou souvisí mnohem víc, než si jsme schopni vůbec představit. (Vzpomeňme na tabu slova, jež se nevyslovují ze strachu před skutečností, kterou označují, na kletby a zaříkání, které se objevují v pohádkách, i naši předkové jim však věnovali pozornost. Nebo oblast sémanticky orientované syntaxe, komunikační funkce výpovědi, jež ve své Skladbě spisovné češtiny klasifikovali syntaktikové Grepl a Karlík a jejichž porozumění nám má pomoci zařazovat si jednotlivé výpovědi do svých mentálních struktur, porozumět, co po nás mluvčí chce. Klasifikace tříd komunikačních funkcí výpovědi totiž také bere v úvahu vztah slov ke světu. Například výpovědi, které řadíme do komunikační funkce asertivní, tedy jde o různá sdělení, oznámení, tvrzení, hlášení, mluvčí je vyslovuje s cílem informovat, tedy aby adresát věděl, popřípadě akceptoval sdělení mluvčího. Z hlediska vztahu slov a světa jde o přizpůsobení slov světu. Slovy tedy vyjadřují, co ve světě je. Naopak výpovědi řazené do třídy

⁷ O těchto pokusech jsem se poprvé dozvěděla v kontroverzním a diskutovaném polodokumentu *Co my jen víme (What the Bleep Do We (K)now!?* USA, 2004, 109 min, Režie: William Arntz, Betsy Chasse, Mark Vicente), jehož forma i mnohé myšlenky sice nejen kritiky a vědce zvedly ze židle. Musím se však přiznat, že myšlenky některých vědců zase zvedají ze židle mě a tento dokument, ač se mi jako celek nelíbil, po výtvarné a technologické stránce mi připadal velmi nevkusný, cítila jsem z něj manipulaci a sektářství, přesto mě některé v něm obsažené myšlenky velmi zaujaly, nepřipadají mi hloupé, ale naopak spíše užitečné a poměrně často si je připomínám.

direktivní, kam patří rozkaz, příkaz, prosba, připomenutí, zákaz...mají přimět adresáta aby vykonal, co mu mluvčí říká. Jde tedy ve vztahu světa a slov o přizpůsobení světa slovům. To, že se v klasifikaci komunikačních funkcí obírali tito syntaktikové vztahem slov a světa, že tedy nejde o pouhé formální rozdělení výpovědí (jako dnes vyučované a nedostatečné rozdělení do pouhých čtyř kategorií oznamovací, rozkazovací, tázací, přací), vnímám velmi pozitivně a pro mě samotnou nepřímou podporuje výše zmíněné, totiž že slova a myšlenky mají k okolnímu „hmotnému“ světu bližší vztah, než jsou někteří lidé ochotni uznat.

Mají-li slova a myšlenky takovou moc, má ji i voda, která je vodí, co teprve krev! Všichni přeci víme, že už na fyziologické, biochemické úrovni slouží krev jako jeden ze zprostředkovatelů komunikace mezi matkou a plodem, rozvádí důležité látky po těle, transportuje kyslík, prostřednictvím bílých krvinek zajišťuje imunitu, její průtok ovlivňuje termoregulaci a mnohé další.

*„Jsme přece jenom všichni jedna krev. Ty, žebrák, dobrodruh, truhlář, rváč a děvkař, ten, který padl, i ten, který předčasně zemřel -
- všichni jsme jedné krve.*

Všichni. Viděls už, bratříčku, někoho, kdo by nemohl být tvým bratrem?

Není žádné fantazie, nikdo nemůže vymyslet, co by nebylo v něm.

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s. 12

„Bůh ví, proč musím myslet na svého bratříčka, který zemřel, sotva se narodil. Trápí mě představa, jaký by asi byl. Jistě docela jiný než já; bratři si nejsou nikdy rovni. A přece byl by zrozen z týchž rodičů a za stejných podmínek dědičnosti jako já. Rostl by na tomtéž truhlářském dvorku s týmž tovaryšem Francem i panem Martinkem. Přesto by byl možná nadanější než já nebo svěhlavější, přivedl by to dál nebo nikam, kdopak to může vědět. Patrně by si z té spousty možností, se kterými přicházíme na svět, vybral některé jiné, a byl by to docela jiný člověk. Možná že se už biologicky rodíme jako mnohost, jako takový zástup, a teprve vývojem, prostředím a okolnostmi se z nás udělá víceméně jeden člověk. Jistěže by můj bratříček uskutečnil osudy, na které jsem já už nestačil, a snad bych i na nich poznal ledacos, co je ve mně.

Je hrozné, když si člověk představí tu nahodilost života. Mohly se setkat dva jiné z miliónů zárodků, a byl by to jiný člověk; nebyl bych potom já, nýbrž jakýsi neznámý bratr, a bůh sud', co by to bylo za divného chlapa. Mohl se narodit některý jiný z tisíců nebo miliónů možných bratříčků; nu, byl jsem to já, kdo vytáhl ten pravý los, a oni ostrouhali kolečka; co dělat, nemohli jsme se narodit všichni. A co, člověče, je-li ta mnohost osudů, která je v nás, zástupem těch možných a nenarozených bratří? Třeba jeden z nich by byl truhlářem a druhý hrdinou; jeden by to přivedl daleko a jiný by žil jako žebrák u chrámových dveří; a nebyly to jenom mé, nýbrž také jejich možnosti! Možná že to, co jsem prostě bral jako svůj život, byl náš život; nás, kteří jsme dávno žili a umřeli, i nás, kteří jsme se ani nenarodili a jenom jsme mohli být. Bože, to je hrozná představa, hrozná i krásná; ten obyčejný života běh, který tak dobře a nazpaměť znám, se najednou na mne dívá docela jinak, zdá se nesmírně velký a tajemný. To jsem nebyl já, to jsme byli my. Ani nevíš, co jsi žil, člověče, ani nevíš, co všechno jsi žil!"

1.2. stíny našich životů

„Sókratés: Představ si lidi v podzemním příbytku podobném jeskyni, která má k světlu otevřený dlouhý vchod podél celé jeskyně. V této jeskyni žijí lidé od dětství spoutaní na nohou a na krku, takže zůstávají stále na tomtéž místě a vidí jen rovně před sebe, protože pouta jim brání otáčet hlavou. Vysoko a daleko vzadu za nimi hoří oheň; uprostřed mezi ohněm a spoutanými vězni vede vzhůru cesta, podél níž je postavena nízká zeď na způsob zábradlí, jaké mají před sebou loutkáři a nad níž dělají své kousky. Podél této zídky chodí lidé a nosí všelijaké nářadí, které přechází nad zídku, podoby lidí a zvířat z kamene a dřeva.

Glaukón: *Předvádíš podivný obraz a podivné vězně.*

Sókratés; *Podobají se nám. Myslíš, že by takoví vězni mohli vidět sami ze sebe a ze svých druhů něco jiného než stíny vrhané ohněm na protější stěnu jeskyně?*

Glaukón: *Jak by mohli vidět, když jsou celý život nuceni držet hlavu nehybně?*

Sókratés; *Tito vězni by nemohli pokládat za pravdivé nic jiného než stíny oněch umělých věcí.*

Glaukón: *Nevyhnutelně.*

Sókratés: *Kdyby jeden z nich byl zbaven pout a přinucen náhle vstát, otočit šíjí, jít a podívat se nahoru do světla, mohl by to udělat jen s bolestí a pro oslepující lesk by nebyl schopen dívat se na předměty, jejichž stíny předtím viděl; co by podle tebe řekl, kdyby mu někdo tvrdil, že tehdy viděl pouze přeludy? Nemyslíš, že by byl zmatený a domníval by se, že předměty tehdy viděné jsou pravdivější než ty, které mu ukazují teď?*

Glaukón; *Mnohem pravdivější.*

Sókratés: *A kdyby ho někdo odtud násilím vlekl skrze drsný a strmý vchod a nepustil by ho, dokud by ho nevytáhl na sluneční světlo, nepocítoval by bolestně toto násilí a nevzpíral by se, a kdyby přišel na světlo, mohly by snad jeho oči plné sluneční záře vidět něco z toho, co se mu nyní uvádí jako pravdivé?*

Glaukón: Ne, alespoň ne hned.

Sókratés; *Myslím, že by si musel na to zvyknout, kdyby chtěl vidět věci tam nahoře. Nejdříve by asi nejsnáze poznal stíny, potom samotné předměty; dále by potom nebeská tělesa i samotnou oblohu snáze pozoroval v noci, dívaje se na světlo hvězd a měsíce. Nakonec by se myslím mohl dívat na slunce samo o sobě na jeho vlastním místě a mohl by též pozorovat, jaké je.*³

Své předky nemůžeme poznat docela. Tak, jako hlavní postava Čapkova *Obyčejného života*, ani my nemůžeme dokonale poznat sebe, své nejbližší, natožpak své dávné předky, po kterých nám zbyly jen kusé historiky a v lepším případě nějaká ta černobílá fotografie. ¹ proto jsem ve své výtvarné práci zaznamenala především stín. Nejde zde pouze o využití líbivého světelného efektu. Chtěla jsem vyjádřit složitost poznání, kterou řešil již Sókratés v Platónově podobenství o jeskyni. Sokratův příměr jsem se pokusila aplikovat na oblast rodinných příslušníků, předků, příbuzných. Jak běžně se užívá sousloví „moji nejbližší“ nebo „moji blízcí“. A jak málo tuto krev naší krve známe. Rodiče nám i z výchovných důvodů samozřejmě na sebe neřeknou zcela vše. Navíc, i kdyby vyprávěli, je tu stále ještě filtr paměti, který by mnohá vyprávění zkreslil. Jak se budeme mít možnost přesvědčit i v dalším úryvku z Čapka, člověk má dost práce i s poznáváním sebe samého, je tedy dost náročné

⁹ Platón: *Ústava*, Praha: Svoboda-Libertas, 1993, VII, 514-516, zkráceno

co nejkompexněji sám sebe prezentovat. A charakter sebe prezentace jistě ovlivňuje i fakt, komu tuto prezentaci adresujeme. Dlouho a namáhavě, z náhodných poznámek jich samotných, popřípadě historek jejich rodičů či přátel, si skládáme mozaiku, z níž nám vychází obraz našich rodičů, které my vlastně tak docela neznáme, ač s nimi trávíme tolik času. Jak vidíme i na příkladu Čapkova Obyčejného života, o jednom člověku mohou různí lidé kolem něho vyprávět různé příběhy, které mohou být pravdivé, rozhodně však samy za sebe izolovaně nemusejí vypovídat o onom člověku jako celku vše. Jak opatrní musíme být, když k nám z médií promlouvají přátelé, rodina či sousedé nějakého novopečeného vraha. „To já na něm hned poznala, dyť von vůbec nezdravil!“ nebo naopak: „A takovej to bejval hodnej člověk, koťátka měl rád, dětem nosil cukrátky a chodil si s nimi na hřiště hrát.“ Běžné reakce lidí z vrahova okolí, kteří se teprve vyrovnávají s faktem, že člověka ve své blízkosti odhadli špatně. Lidský život není nějaký daný a stabilní stav. Je to neustálá proměna. Jsme bytosti časové. A jako takové jsme vnímány okolím, tedy jinými časovými bytostmi. Neustále se měníme my, neustále se mění i názory na nás a naše jednání či naši osobnost. Jsem si tedy vědoma nemožnosti postihnout ve své práci vše. Vyčerpat téma, tedy poznat objektivně všechny předky, rozebrat jejich genotypy, dopátrat se sebenepatrnějších detailů jejich života.

„Každý z nás je my, každý je zástup, který se vytrácí do nedohledna. Jen se na sebe podívej, člověče, vždyť jsi málem celé lidstvo! To je to strašné: když hřešíš, padá vina na ně na všechny, a každou tvou bolest i malost nese ten ohromný zástup. Nesmíš, nesmíš tolik lidí vést cestou ponížení a marnosti. Ty jsi Já, ty vedeš, jsi za ně odpovědný; tyhle všechny jsi měl někam přivést.“

Ano, ale co dělat, když je těch osudů tolik, když je tolik těch možností! Copak je mohu všechny vést za ruku? Což se mám věčně dívat sám do sebe a zobracet svůj život po líci i rubu, - není tam ještě něco? nepřehlédl jsem snad nějakou příkrčenou osobičku, která se bůhví proč schovává za těmi druhými? Mám snad ze sebe vytahovat kdekterý záprtek možného života? Vždyť jich bylo nejmíň půl mandele, těch, které bylo možno jakžtakž rozeznat a pojmenovat, a už to je víc než dost; každý by stačil na celý život, - nač hledat dál! To už by člověk ani nežil a jenom by se přehrabával v sobě -

A tak už nech toho přehrabávání, nikam by to nevedlo. Copak nevidíš, že všichni druzí lidé, ať jsou co chtějí, jsou jako ty, že také oni jsou zástupové? Vždyť ani nevíš, co všechno máš s nimi společného; jen se podívej, - vždyť jejich život je také jeden z těch nesčíslných možných, které jsou v tobě! I ty bys mohl být to, co je ten druhý, mohl bys být pán nebo žebrák nebo nádeník po pás nahý; mohl bys být tím hrnčířem nebo tím pekařem nebo tím tátou devíti dětí, umazaných povidlem od ucha k uchu. To všechno jsi ty, protože v tobě jsou takové ty rozmanité možnosti. Můžeš se dívat na všechny lidi a na nich rozeznávat, co všechno je, člověče, v tobě. Každý z nich žije něco tvého, i ten chlap trhán, kterého vedou četníci s řetízky na ruku, i ten moudrý a tichý lampář, i ten ožralý setník, který zapíjí své hoře, všichni. Dívej se, dívej se dobře, abys konečně věděl, co všechno bys mohl být; dáš-li pozor, uvidíš v každém kus sebe sama, a pak v něm s úžasem poznáš svého pravého bližního."¹⁰

„Ať jsi kdokoliv, jsi mé nesčíslné já; jsi to špatné nebo to dobré, co je také ve mně; i kdybych tě nenáviděl, nezapomenu nikdy, jak jsi mně strašně blízký. Milovati

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s.

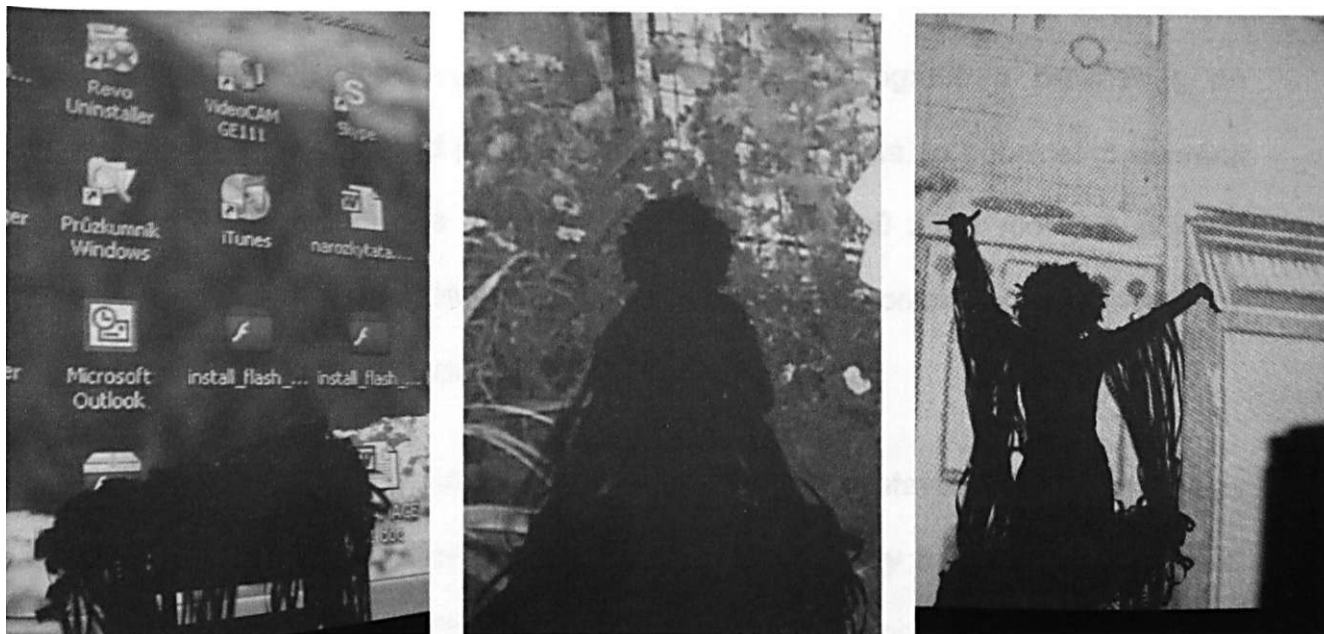
budu bližního svého jako sebe samého; i hrozit se ho budu jako sebe, i odporovat mu budu jako sobě samému; jeho břímě budu cítit, jeho bolesti budu sužován a budu úpět pod bezprávím, které se děje na něm. Čím mu budu blíž, tím najdu víc sebe sama. Budu klást meze sobci, neboť jsem sobec, a sloužit nemocnému budu, neboť sám jsem nemocný; neminu žebráka u chrámových dveří, jelikož jsem chudý jako on, a budu se přátelit se všemi, kdo pracují, neboť jsem jeden z nich. Jsem to, co dovedu pochopit. Čím víc lidí poznám v jejich životě, tím víc se naplní můj vlastní. A budu vším, čím jsem mohl být, a to, co bylo jen možné, bude skutečnost. Budu tím víc, čím míň bude toho já, jež mě omezuje. Vždyť to já bylo jako zlodějská lampička, - nebylo nic než to, co bylo v jeho okruhu. Ale nyní jsi ty a ty a ty, je vás tolik, je nás tolik, jako na pouti; bože, oč ten svět naroste druhými lidmi! Člověk by neřekl, že to je taková rozloha, taková sláva!"¹

„A tu to máme, tady zase nalézáme tu mnohost a dokonce i její důvody; člověk je zástup skutečných i možných osob, - na první pohled to vypadá jako ještě horší zmatek, jako dezintegrace člověka, který sebe sama rozcupoval na malé kousky a rozhodil své já do všech větrů. A teprve tady se to autorovi ozvalo: Vždyť je to v pořádku, vždyť právě proto můžeme poznávat a chápat mnohost, že sami jsme taková mnohost! Similia similibus: poznáváme svět skrze to, co jsme sami, a poznávající svět objevujeme sebe samotné. Chválabohu, teď už jsme zase doma; jsme ze stejné látky jako ta mnohost světa; jsme doma v té rozloze a nescíslnosti a můžeme odpovídat těm přemnohým hlasům. Už není jen já, ale my lidé; můžeme se domluvit mnohými jazyky, které jsou v nás. Nyní můžeme ctít člověka, protože je jiný

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s. 12

než my, a rozumět mu, protože jsme mu rovni. Bratrství a rozmanitost! I ten nejobyčejnější život je ještě nekonečný, nesmírná je hodnota každé duše."

2. Stavba mého obydlí pro bytost

2.1.1. Materiálové řešení, postup

Při prvním přemýšlení, jak budu realizovat svou výtvarnou práci, jak ztvárním své výše uvedené ideje do výtvarné podoby, jevila se mi jako největší problém volba formy a materiálu. Bylo ovšem třeba, abych se neztratila v nepodstatných detailech, ale abych se držela hlavních myšlenek, které jsem si průběžně zaznamenávala. Forma i materiál, to vše muselo z těchto myšlenek také vyplynout. Nejprve jsem si vytkla úkol vypracovat si pro sebe rodokmen své rodiny. Tento „strom života“ mi totiž i vizuálně připomíná kořeny některých rostlin. Navíc však, mluvíme-li o svých kořenech, máme na mysli své předky. A jsme tedy opět u rodokmenu. Vzhledem k rozvětvenosti rodiny jsem zaznamenávala pouze své přímé předky. Vyhnula jsem

se tak změní tetiček a strýčků, kteří do konceptu mé práce sice také patří, avšak v tomto momentě pro mě byli nejpodstatnější právě přímí předkové.

Dalším úkolem bylo „ukořistit“ staré rodinné fotografie a převést je do elektronické podoby. Pokud pro nás něco mnoho znamená, je dobré si to ochránit více způsoby. Fotografie se rády ztrácejí. Navíc zájemců z řad rodiny o některé snímky je více než těchto fotografií. Převedením do elektronické podoby jsem tedy zpřístupnila toto dědictví i svým sestřenicím a bratrancům.

Bylo potřeba zvolit materiál, ze kterého bych si postavila vlastní hnízdo, se kterým bych byla spojena jakýmsi křídly, v momentě, kdy bych chtěla vylétnout, znamenala by pro mě tato křídla spíše kořeny. Ptáci kořeny nemají, rostliny nemohou létat. Tento problém mi tedy evokuje zmíněné myšlenky vývojové psychologie o neustále se střídajících potřebách jistoty a změny.

První materiál, o kterém jsem uvažovala, a na kterém jsem si myšlenku zkoušela realizovat byly trubičky užívané například v lékařství pro zavedení infuze. Šlo by zajisté o skvělou pomůcku, jejíž užití by s sebou bezpochyby neslo mnoho dalších zajímavých odkazů (žíla vedoucí krev, pupečník propojující matku a dítě...) . Pro mě však byl důležitější problém noetický, o kterém jsem již v této práci psala, že tedy těžko poznáváme sami sebe, o to složitější proto je poznat jiné žijící osoby, nemluvě o těch, jež jsme neměli možnost potkat. Rozhodla jsem se tedy zaznamenat stín akce vylétávání či spíše přípravu nebo pokusy k opouštění hnízda. Pro to však bylo nutné, aby materiál, ze kterého by bylo hnízdo a křídla, byl netransparentní. Různé velikosti a typy gumiček mi nevyhovovaly, jejich užití by mělo sice své výhody,

ale abych dosáhla alespoň nějakého efektu, spotřebovala bych příliš velké množství tohoto materiálu.

Naštěstí se mi naskytla příležitost užít filmového pásu. Ten s sebou samozřejmě může přinášet další významy. Filmy jsou totiž dílem kolektivním. Je mnoho osob, které svými interpretacemi a svým způsobem práce ovlivní celkové vyznění díla. Od autora předlohy, jeho inspirátora-skutečnou postavu, na níž autor vystaví svůj příběh, scénáristy, režiséra přes herce až po kameramana, autora hudby...A všichni tito chtějí něco vyjádřit, něco filmem říci. Mimo jiné v tomto bodě se film liší od většiny obrazů. A mimo jiné v tomto bodě mi připomíná myšlenku, že na to, jak člověk připadá světu, ať se již tento dojem skutečnosti blíží, či naopak vzdaluje, má vliv nepřeberné množství různých lidí a faktů.

„není pravdy; ale je hlubší a těžší, i skutečnost je rozměrnější a složitější, než jak obyčejně přijímáme...příběh je pokaždé jiný podle toho, kdo jej vypravuje; každý do něho vkládá sebe sama, své zkušenosti, své řemeslo, svou metodu i své náklonnosti...v příbězích se víceméně fantasticky zrcadlí ten, kdo je vypravuje...

...Vidíme věci různě podle toho, co a jací jsme; věci jsou dobré i zlé, krásné i hrozné, - záleží na tom, jakýma očima na ně hledíme. Jak ukrutně veliká a složitá, jak prostorná je skutečnost, když v ní je dost místa pro tolik různých interpretací! Ale není to už takový chaos, je to zřetelná mnohost, už to není nejistota, nýbrž mnohohlasost; to, co nás ohrožovalo jako slepý rozpor, nám neříká jen to, že slyšíme různá a nesrovnalá svědectví, nýbrž že nasloucháme různým lidem."¹²

³ ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985, s.

Z filmů jsem si pomocí spínacích špendlíků („sichrhajsek“-vzpomněla jsem německé Die Sicherheit=jistota...) vytvořila křídla, která byla propojena s hnízdem. Jako konstrukci tohoto hnízda jsem užila obruč (kruh, okruh nejbližších, rodinný kruh...)

Fotografie předků jsem posléze promítala na plátno, před kterým jsem se na vysoké konstrukci nacházela já v hnízdě a s křídly. Stíny mého počínání v hnízdě zaznamenávala fotoaparátém má kamarádka.

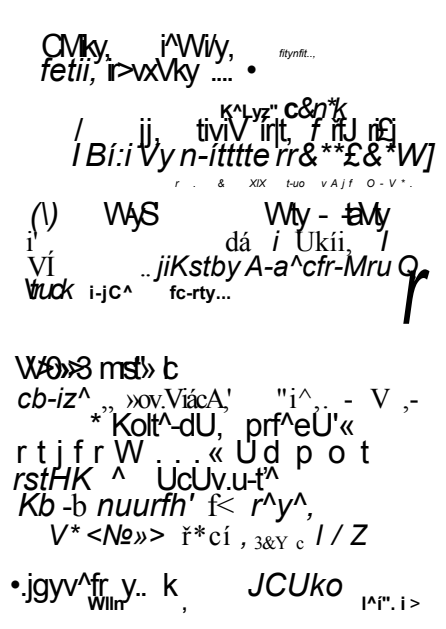
2.1.2 Další nápady a inspirace

Následující řádky budou spíše náčrtem některých mých nápadů, které bych v souvislosti s tématem v budoucnu ráda realizovala. Měly by doplnit mé výše popsané a užší pojetí, abych v budoucnosti mohla některé z těchto nápadů rozvinout a zabývat se tedy i jinou oblastí pestrého spektra možností, které téma Obydlí pro bytost nabízí. Pro dokumentaci jsem užila fotografie deníku určeného k záznamům nápadů k bakalářské práci.

2.1.3. Hledání obydlí už vlastně kdekoliv

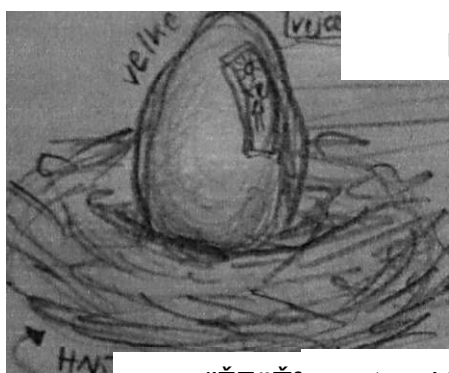
Člověku, který v dnešní době shání byt nebo dům, se snadno může stát, že se na toto hledání zaměří příliš. Tato situace se podobá například též shánění bot. Mnoho z těch, kteří potřebují novou obuv, si v období, kdy ji shání, mnohem více všimají výloh s obuví, ale také bot, které nosí jiní. Když se podívají na postavu, která kolem nich projde, mnohdy nezaregistrují, jaké měla vlasy, barvu bundy či měla-li na hlavě legrační čepeček. Zato vám vcelku obstojně popíše její boty. Celý zbytek člověka je pro ně jakoby rozmazaný a černobílý. Boty však v jejich mysli svítí všemi barvami. Podobné je to i s hledáním obydlí.

Můj nápadů staví na tomto přílišném zaměření. Využiji zde všemožných obrázků,

pohlednic a fotografií. Může na nich být louka, květiny, lidé, voda, obloha...cokoliv kromě budov. Já, rozhodnutá vidět své obydlí prakticky kdekoliv, zvýrazním na obrázku jednotlivé body, ty očísloji tak, aby jejich spojením vznikl obrázek domku. Z vazeb na výtvarnou kulturu mi na mysl vytanul Andy Warhol a jeho „Namaluj si sám“, z vazeb na psychologii Rorchachův test inkoustových skvrn.

Co všechno se promítne

pt>uki lj

0

il
 ^trmXbuk-a \ "hn! ofrwz A
 f.<>Jojt.>t'fyh s*sh_b ^^
 1 Jfinu h^tjv,,. u

.iUi (§

(jžžšřfc ~t kl tcrkj)

Jti
 f Pit

ftt'R

.•i'

Jak jsem již dříve zmínila, do svého domova promítáme to, co se na nás v našem životě podepsalo.

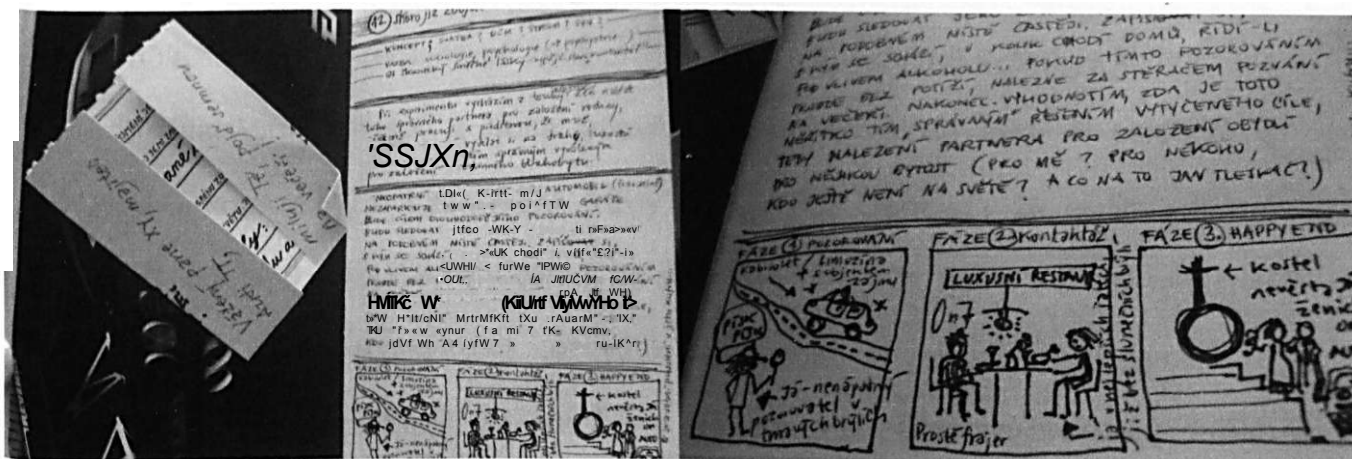
Na skořápku vajíčka ležícího v hnízdě budu promítat různé situační snímky z rodinného alba. Vajíčko by bylo prasklé. Z této praskliny by ven proudilo světlo z jiné promítačky, umístěné uvnitř vejce. Tento druhý projektor bude na plátno vrhat obrázky z bytu. Byt by byl pokaždé různě zařízen, vždy by jeho stav korespondoval s se stavem fotografie.

Dále bych z úsporných důvodů pouze zmínila nápady, které by jistě v budoucnu stály za rozpracování ať již ve škole, nebo jako můj soukromý projekt:

Jak to mají s obydlím a hledáním partnera zvířata? (archetypy jezevec, kukačka, hlemýžď...)

Má každý své obydlí? Pro přemýšlení nad otázkou bezdomovectví bych si připomněla lidová rčení související s domovem (všude dobře, doma nejlépe; můj dům, můj hrad; teplo rodinného krbu,...kdo má židli, ten bydlí). Při realizaci bych využila bych efektů rzi, jako příklad výtvarníka pracujícího s kovovým materiálem bych uvedla například Čestmíra Sušku.

Skoro již zoufalé hledání. Při tomto experimentu bych vycházela z touhy některých žen nalézt správného partnera pro založení rodiny, přičemž pracuji s představou, že muž, který je schopen vydělat si na drahý luxusní automobil, bude tím správným vyvoleným pro založení rodinného blahobytu. Pokusila bych se

seznámit s několika takovými muži a zhodnotila bych, do jaké míry se představy o soběstačnosti těchto pánů zakládají na pravdě.

3. Využití tématu ve škole

Na předcházejících stranách jsem řešila téma velmi osobního charakteru. Pro školní praxi bych jistě některé myšlenky využila. Téma však nabízí i mnohé jiné pohledy, některé se mi ani do této práce nevešly nebo mě, přiznávám, zkrátka nepřišly na mysl. Nejsem ještě hotovým učitelem a neměla jsem mnoho příležitostí pro ověření si svého vnuknutí, svých myšlenek a učitelských schopností v kolektivu třídy. Část této práce tedy věnuji i jiným svým idejím, které by později mohly být ve třídě využity. U některých rozvinu nápad do podoby jakéhosi náčrtu přípravy k hodině. Tyto nápady doprovodím komentářem k vazbám na výtvarnou kulturu, upozorním na konotace s pracemi některých umělců.

3.1.1. Důležitost mezipředmětové spolupráce

V tomto momentě však musím zdůraznit nejen vazby na výtvarnou kulturu, ale také důležitost mezipředmětové spolupráce (která samozřejmě vyžaduje komunikaci mezi učitelskými kolegy) a tímto upevňování uvědomělosti žáků či studentů o významu komplexního vzdělávání. Vždy budou děti „remcat“, že je jim některý předmět nebo jeho součást k ničemu, že se ho nechtějí učit, že ho v životě nebudou potřebovat. Ne všechny děti se však k protestu přidají, ti nejdůvtipnější a nejzvídavější snad pochopí, že jsou i jiná měřítka, než přímá využitelnost v dalším životě a navíc si uvědomí, že nemohou tušit, které z vědomostí a dovedností jim budoucí život dá možnost využít. S protesty ostatních se nedá mnoho dělat, patří to nějak ke koloběhu vzdělávání. Ti moudřejší z protestujících si časem uvědomí, že neměli tak docela pravdu. Ti méně důvtipní budou v nejhorším možném případě šířit

své krátkozraké opovrhování na své děti. Já jako učitel výtvarné výchovy, tedy jednoho z poměrně populárních předmětů, bych ráda pojetím své výuky působila podpůrným vlivem ve vztahu i k běžně nepopulárním předmětům, které na žáky a studenty kladou určité nároky, ne všichni jim dostávají, a tedy je pohled ne tolik úspěšných žáků na tento předmět silně omezen na oblasti, kterým studenti nestačí, které je tedy nebaví. Vzdělávání je svým způsobem násilí na dětech, mělo by však mít ve výsledku blahodárné účinky na kvalitu jejich dalšího života. Obhajovat potřebu vzdělávání na těchto stránkách snad není třeba. Dětem se však pokusím některými odkazy k jiným předmětům vytvořit most, který by jim pomohl k jistému vztahu i k těmto pro ně dosud neatraktivním oblastem.

Je mnoho oblastí výuky, které se tématu Obydlí pro bytost mohou dotknout. Na druhém stupni základních škol je to zeměpis, díky kterému si můžeme připomenout otřepané rčení „všude dobře, doma nejlépe“, občanská výchova, biologie, dějepis, později ekologie, psychologie, sociologie, ekonomie, politologie a filosofie. Nezapomínejme však na matematiku, fyziku, český jazyk... Pro toto téma lze skutečně najít místo ve většině, ne-li ve všech vyučovaných předmětech

3.1.2. Pokrevní pouta

V předmětu Orbis pictus jsme si měli možnost vyzkoušet výtvarně pedagogickou činnost, a to na výstavě čínské malby v Galerii Rudolfinum (25. 9. 2008 - 28. 12. 2008)

Zhang Xiaoqiang - Pokrevní pouta

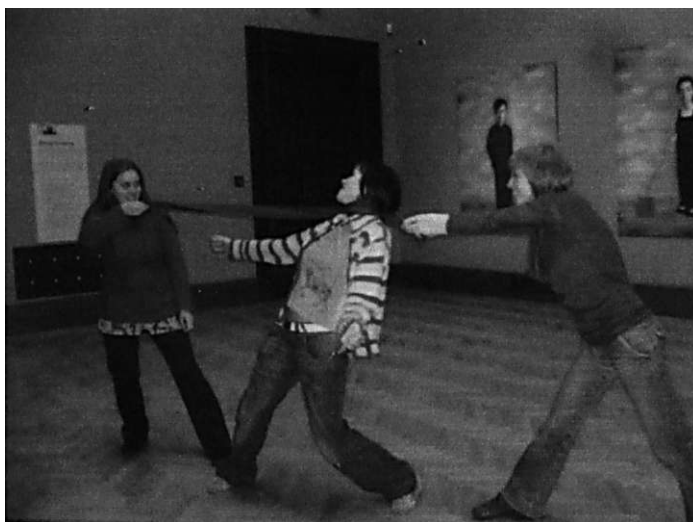
Před vlastním úkolem jsem recipientům promítla ukázkou z filmu Samotáři, konkrétně pasáž, kdy Hana Maciuchová tropí scénu své filmové dceři u večeře. Všemu přihlíží skupina asiátů.¹³

Dotazem, zda dívky běžně večeří podobným způsobem, jsem zahájila diskusi o rodinných vztazích. Snažila jsme se vést diskusi tak, aby padaly přívlastky, přirovnání nebo pocity.

Posléze jsem zadala úkol: Dosud jsme si o rodinných vztazích povídali, teď se některé z nich pokusíme vyjádřit beze slov. Vezměte si všechny dohromady červený šál a použijte ho k vyjádření toho, co může pokrevní pouto znamenat, nebo co pro vás znamená. Ve vybraných pózách se nechte vyfotografovat, fotografie pojmenujte. Vznikla tak série fotografií, z nichž dotyčné vybraly tři:

Babička, matka, dcera

Škrtime láskou Bětku, až ji dusíme.

Materiál: šála/provázek, CD/DVD s příslušnou ukázkou z filmu Samotáři, notebook nebo jiné zařízení, na kterém zmíněnou ukázkou z filmu (a možno i vzniklé fotografie) využít

svatba

3.1.3. Didaktická řada Já, má tvář a mé okolí^{1*}:

Pro žáky 2.stupně ZŠ, 11-15 let. Po 2 setkáních v rozsahu 2 hodinové dotace výuky v ZŠ - cca 6 hodin

námět:	<u>Výraz ve tváři</u>
koncept:	Tvář - výraz/exprese - emoce - duševní stav - vnitřní prožívání vs. vnímání okolí
motivace:	Návštěva či promítnutí pantomimického představení
zadání:	Tuto hodinu budete pracovat poslepu. Do hlíny, kterou máte na lavici, vymodelujete lidskou tvář. (Můžete zpracovat do půlkoule či půlvejčitého tvaru, je však také možno využít surové masy hlíny jako jakési pozadí či podstavec.) Tuto tvář modelujte se záměrem zobrazit výraz, nějakou emoci, duševní stav zobrazeného. Tento stav duše se může, ale nemusí shodovat s vaším stavem aktuálním ¹⁵ . Až budete mít pocit, že jste hotovi, oznámíte to učiteli, ten vaše dílo zakryje a vy na připravený kus papíru napíšete své jméno, emoci , kterou jste měli na mysli, když jste tváři modelovali výraz. ¹⁶

¹⁴ skrze smysly svět vstupuje do nás, ale i my zpětně ovlivňujeme svět.

¹⁵ Možnost dávám kvůli zachování jistého soukromí v rámci třídy. Vyjadřovat se před třiceti spolužáky, se kterými jsem dnes a denně, ať chci či nikoliv, o svých pocitech, může být některému dítěti nepříjemné, byť by šlo pouze o vyjádření výtvarné, nikoliv verbální. Nejde zde primárně o psychologii, ale spíše o řešení výtvarného problému. Řekla bych, že k jakési psychologické reflexi se v tomto případě dostanou i děti, které nepůjdou přímo se svou vlastní kůží na trh.

¹⁶ Možnost rozvinutí do projektu, objekty by do další hodiny zůstaly zakryté, avšak s příloženou jmenovkou a poznámkou o charakteru výrazu konkrétního obličeje. Na začátku hodiny by měly po paměti nakreslit, jak podle nich jejich hliněný obličej vypadá. Zde by se

papíru napíšete své jméno, emoci , kterou jste měli na mysli, když jste tváři modelovali výraz.¹⁶

výtvarný problém: Formuj hlínu do tvaru hlavy, její obličej ať vyjadřuje nějaké emoce, pohnutí, náladu...

technika: modelování

přidaná hodnota: Studenti sledují, jakým způsobem k úkolu přistupují ostatní, uvědomují si své vlastní pocity a učí se s nimi pracovat.

výtvarná kultura: Seznámení s pojmem busta, ukázka a srovnání děl srovnání Gutfreunda, Bílka, Čapka, Picassa, představení různých přístupů zobrazení lidské tváře a jejího výrazu.

jiné kontexty: Rousseau vs. de Sade - „odhodte masky" vs. „neodhazujte masky", expresionismus v hudbě např. Schonberg, dramatický výraz a herectví, mimové, masky primitivních národů...

postup: Celá hodina proběhne bez mluvení (až na instrukce pedagoga a následné otázky). Studenti budou poslepu zpracovávat hlínu do tvaru lidské tváře se záměrem vyjádřit stav duše. A to jak

¹⁶ Možnost rozvinutí do projektu, objekty by do další hodiny zůstaly zakryté, avšak s příloženou jmenovkou a poznámkou o charakteru výrazu konkrétního obličej. Na začátku hodiny by měly po paměti nakreslit, jak podle nich jejich hliněný obličej vypadá. Zde by se opět řešil problém rozdílnosti představ na základě haptických a vizuálních vjemů, navíc však do hry vstupuje fenomén paměti. Toto rozvedení však předpokládá maximálně týdenní odstup mezi jednotlivými hodinami.

výrazem zobrazovaného obličeje, tak způsobem zpracování materiálu.

Na konci se buď žáci seskupí podle výrazů svých hliněných hlav na základě toho, jak by jedna na druhou mohla reagovat, nebo, zbude-li v hodině ještě dostatek času, sehrají s hlavami scénku. Také scénka proběhne mlčky. Každý se zde tedy pokusí výraz, který vytvořil, představit na svém vlastním obličeji.

cíl osobnostně-sociální: Sebereflexe. Rozdíl mezi tím, co já cítím, a co z toho mají možnost vnímat ostatní. Uvědomělost vůči důležitosti mimiky pro sociální kontakt, v této souvislosti též vůči znevýhodnění nevidomých. Mimika v různých sociálních a kulturních kontextech, odlišnosti v mimice a gestech u některých národů. Cvičení představitivosti, propojování hmatových a vizuálních představ.

cíl vzdělávací: Proporce lidského obličeje (podřízené emocionálnímu výrazu). Výtvarný výraz, textura a materiálové zpracování povrchu, haptické a vizuální vnímání 3D objektu. Haptický a vizuální typ výtvarníka¹⁷

reflexivní otázky: Jak moc je Tvé dílo jiné, než sis představoval se zakrytýma očima? Dovedeš se zatvářít jako Tebou vymodelovaný obličej?

¹⁷ Neškatulkovat, avšak upozornit na možné inklinace a přístupy.

Je možné a praktické tvářit se přesně tak, jak se cítíme? V jakých oblastech lidské činnosti je přímo žádoucí mít nějaké masky, nevyjadřovat přímo to, co cítíme? Jak se Ti pracovalo s hlínou, jak myslíš, že by se Ti tento úkol plnil kresebně? A jak by sis poradil s malbou? Jsi spokojen s reakcí svých spolužáků na výraz Tvého hliněného obličeje, tedy se kterým obličejem Tě dali spolužáci dohromady? Odpovídá to Tvé představě, kterou jsi měl, když jsi objekt poslepu modeloval? A jaké pocity jsi měl v průběhu scénky?

výstupy RVP: Žák si uvědomuje běžně užívaná gesta a komunikační prostředky, umí je využívat i pro tvůrčí práci. Spolupracuje ve skupině, respektuje způsob komunikace a názory druhých lidí, čerpá z nich poučení, respektuje různá hlediska, s úctou a ohleduplností pracuje na upevňování mezilidských vztahů, je si však vědom své vlastní hodnoty a je schopen svůj přístup obhájit. Je schopno vyhodnotit a využít znalostí a dovedností z uvedených oborů.

kompetence RVP: komunikativní kompetence, sociální, občanské, pracovní...

mezipředmětové vazby: dramatická výchova, občanská nauka (filosofie, psychologie, sociologie), multikulturní výchova, biologie...

námět: Slepý autoportrétista (malování autoportrétu poslepu, hledání paralely v umění)

koncept: tvář - portrét -slepota- představy o vlastní tváři - orientace na ploše papíru

motivace: Návštěva kavárny po tmě, obsluhované nevidomými, nebo uspořádání čajového odpoledne inspirovaného touto myšlenkou. Návštěva galerie s důrazem na portrétní tvorbu.

zadání: Připevněte si papír k podložce, připravte si dvě různé barvy, kterými budete chtít autoportrét vytvořit, zavažte si oči. Oběma rukama zkoumejte svůj obličej, snažte si ho na základě těchto doteků představovat. Jednou rukou stále mějte kontakt s obličejem, stále si ho s ní „prohlížejte“. Druhou rukou ho zkuste na papír před vámi namalovat. Snažte se malovat zrovna tu část obličeje, které se zrovna dotýká vaše druhá ruka. Plynule, jako by jedna ruka říkala té druhé, co má zrovna malovat. (Ta první ruka však v případě potřeby na tu druhou počká.)

výtvarný problém: stylizace, deformace, záměrná deformace - viz ukázky z umění a nezáměrná deformace - když při tvorbě nevidím.

technika: Malba poslepu.

přidaná hodnota: Děti si uvědomují pluralitu lidského vnímání. Do budoucna mají možnost cvičit svou haptickou citlivost a své hmatové dovednosti.

výtvarná kultura: moderna, avantgarda, impresionismus, postimpresionismus, symbolismus, secese, fauvismus, figurativní expresionismus, kubismus, orfismus a sychromismus, ruská avantgarda, dadaismus, absolutní a veristický surrealismus, neoklasicismus a nová věcnost, geometrická abstrakce, akční malba, kalifornská škola, tašismus, informální malba, pop-art, postmoderna, komix, street art...

jiné kontexty: sociální práce, možnost uplatnění nevidomých, psychologie, ...

postup: Žáci si lepenkou připevní papír k podložce, aby se jim při tvorbě nehýbal. Otevřou si dvě tuby s barvou, mohou si z nich vyšetřit přiměřené množství na paletu. Zavážou si oči. Namalují vlastní autoportrét pomocí uvedených pomůcek. Před malováním si hmatem prozkoumají svou tvář, pokusí se „vidět rukama“. Tedy na základě haptických vjemů si utvářet představu o své tváři. Potom, s jednou rukou stále na obličej, vlastní tvář, prstem namáčeným do barvy, namalují. S umytýma a suchýma rukama potom budou v připravených knihách s moderním uměním hledat a zakládat obrazy, které jim budou připomínat jejich dílko.

cíl osobnostně-sociální: Žák si uvědomuje rozdílnosti dojmů haptických a vizuálních. Je schopen se alespoň na základní úrovni vžít do role

zrakově znevýhodněných, je si vědom své haptické citlivosti a představivosti, je připraven s ní dále pracovat a zdokonalovat ji.

cíl vzdělávací: Žáci získají představu o rozdílnosti informací získaných hmatem a zrakem. Uvědomí si různorodost vlivů na výtvarnou produkci, jsou schopni obhájit si výběr reprezentanta z oblasti VU, který podle jejich názoru nějak odpovídá jejich autoportrétu.

reflexivní otázky: Když sis rukama „prohlédl“ svou tvář, jak sis ji představoval? Byla totožná s tou, kterou znáš ze zrcadla? A z fotografií své osoby? Které dílo z oblasti moderního a postmoderního umění Ti v něčem připomíná Tvůj autoportrét? V čem? Proč sis je vybral?

výstupy RVP: Žák je schopen reflektovat své dílo. Vnímá výtvarné fenomény jako je barva, linie, tvar, styl umělce, výtvarný směr a na jejich základě dokáže vřadit své dílo do obecných uměleckých kontextů (tedy vyhledává a třídí informace).

kompetence RVP: Kompetence k učení, sociální a personální, komunikativní

mezipředmětové vazby: Občanská nauka, biologie, osobnostní a sociální výchova

ZÁVĚR

Tato práce mi pomohla najít cestu k vlastním kořenům a věřím, že skrze školní praxi do budoucna pomůže k tomuto hledání a nalézání i dalším generacím.

POUŽITÁ LITERATURA

ČAPEK, K.: Hordubal ; Povětroň ; Obyčejný život. Praha : Československý spisovatel, 1985

Dempseyová, A.: Umělecké styly, školy a hnutí. Praha: Slovart 2002

Petříček, Miroslav: Úvod do současné filosofie, Praha: Hermann a synové, 1997

Platón: Ústava, Praha: Svoboda-Libertas, 1993

Pondělíček, Ivo: Cesty k sobě i k druhým, Praha: Mladá fronta, 1981

Koželka, Karel, Koula, Jan E.: Dnešní byt, Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1962

Encyklopedie moderní ženy, Praha: NPL, 1964

INTERNETOVÉ ZDROJE

http://psychologie.nazory.cz/vyvojova_psychologie.htm

SEZNAM PŘÍLOH:

1CD s fotografiemi

3 fotografie formátu A4

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro Terezu Jouzovou

datum narození: 3.12.1986

obor studia: specializace v pedagogice - studium dvouoborové
typ studia: denní

adresa: Jana Želivského4,130 00, Praha 3 - Žižkov
Tel: 737 980 976
E-mail: tereza.jouzova@centrum.cz

V souladu s čl. 18 Pravidel pro organizaci studia Univerzity Karlovy v Praze
zadávám Vám diplomovou práci na téma

OBYDLÍ PRO BYTOST DWELLING FOR LIVING OBJECT

Pokyny pro zpracování:

Zabývejte se tématem mnohostranně z hlediska psychologického, filosofického, uměleckohistorického. Uvažujte i o pojmu obydlí pro bytost v různých souvislostech. Své teoretické poznatky ověřte a alespoň zčásti realizujte v pedagogické praxi. Výsledná výtvarná podoba projektu vyplyne z mnohostranného zkoumání tématu na bázi zvolené literatury a osobních zkušeností, konzultací s vedoucím práce a dalšími konzultanty. Záznamy různého druhu, jako jsou fotografie, kresby, malby atd. budou provázet vývoj řešení tématu pro určitý prostor v podobě instalace

Rozsah textu (NS): 40

Rozsah výtvarných prací:

výtvarné objekty a záznamy průběhu práce, počet bude upřesněn během konzultací s vedoucím diplomové práce

Seznam odborné literatury:

CÍLEK, V.; *Krajiny vnější a vnitřní.* Praha: 2002

ECO, U.; *O zrcadlech a jiné eseje.* Praha: Mladá fronta, 2001

ELIADE, M.; *Posvátné a profánní.* 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1994.

FEYNMAN, R. P.; *O smyslu bytí.* Praha: Aurora, 2001.

FROMM, E.; *Mít nebo být.* Praha: 1992

HEIDEGGER, M.; *Básnický bydlí člověk.* Praha: 1993.

CHARDIN de, T.; *Místo člověka v přírodě.* Praha, 1993

MARKOŠ, J.; *Povstání živého tvaru.* Praha: 1995

DEMPMSEYOVÁ, A.; *Umělecké styly, školy a hnutí. Encyklopedický průvodce moderním uměním.* Praha: Slovart 2002. ISBN 80-7209-402-5.

DUDÁK, V. a kol.; *Encyklopedie světové architektury.* Praha: 2002

FRONTISI, C.; *Obrazově dějiny umění.* 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1457-1

HILDEBRAND, A.; *Problém formy ve výtvarném umění.* 1. vyd. Praha: Triáda, 2004. ISBN 80-86138-51-8

Vedoucí diplomové práce: Mgr.A. Michal Sedlák

Konzultant - ka: Mgr.A. Lucie Tatarová

Datum zadání bakalářské práce: 21.3. 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: březen 2009

VPrazedne.

Doc.HaedDr.Pavel Samšula, CSc.
vedoucí katedry

33. ?oof

Převzal -a zadání diplomové práce: ..

J M ,....

p

datum